

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο παρόν βιβλίο περιλαμβάνονται και αναλύονται τα κείμενα 20 -34 της διδακτέας και εξεταστέας ύλης των Λατινικών Λυκείου Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών. Η ανάλυση των κειμένων λαμβάνει υπόψη το σχολικό εγχειρίδιο των Μ. Πασχάλη και Γ. Σαββαντίδη, το Βιβλίο του Καθηγητή, τη Λατινική Γραμματική του Αχιλλέα Τζάρτζανου και το Ψηφιακό Βοήθημα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η ανάλυση του κάθε μαθήματος – διδακτικής ενότητας περιλαμβάνει:

- το λατινικό κείμενο
- τη μετάφραση του κειμένου
- τη γραμματική αναγνώριση – λεξιλόγιο - ετυμολογικά καθώς και ειδικές παρατηρήσεις γραμματικών φαινομένων
- γραμματικά ταξινομημένο λεξιλόγιο
- τη συντακτική επεξεργασία του κειμένου (συντακτική ανάλυση, συντακτική αναγνώριση των προτάσεων, συντακτικές παρατηρήσεις)

LECTIO XX (20)

Πίσω από τις κουρτίνες ή πώς ο Κλαύδιος έγινε αυτοκράτορας

Claudius quinquagesimo anno aetatis suae imperium cepit mirabili quodam casu. Exclusus ab insidiatoribus Caligulae, recesserat in diaetam, cui nomen est Hermaeum. Paulo post rumore caedis exterritus prorepsit ad solarium proximum et inter vela praetenta foribus se abdidit. Discurrens miles pedes eius animadvertit; eum latentem adgnovit; extractum imperatorem eum salutavit. Hinc ad commilitones suos eum adduxit. Ab his in castra delatus est tristis et trepidus, dum obvia turba quasi moriturum eum miseratur. Postero die Claudius imperator factus est.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο Κλαύδιος στο πεντηκοστό έτος της ηλικίας του κατέλαβε την εξουσία χάρη σε κάποιο περίεργο τυχαίο γεγονός. Αφού διώχθηκε από τους δολοφόνους του Καλιγούλα, είχε αποσυρθεί στη θερινή κατοικία, που ονομάζεται Ερμαίο. Λίγο αργότερα, επειδή τρομοκρατήθηκε από τα νέα της σφαγής, σύρθηκε προς το πιο κοντινό λιακωτό και κρύφτηκε ανάμεσα στα παραπετάσματα που κρέμονταν στην πόρτα. Ένας στρατιώτης που (ή: καθώς) έτρεχε εδώ κι εκεί παρατήρησε τα πόδια του· τον αναγνώρισε που κρυβόταν (ή: να κρύβεται)· αφού τον τράβηξε έξω, τον προσαγόρευσε αυτοκράτορα. Από εκεί τον οδήγησε στους συστρατιώτες του. Από αυτούς μεταφέρθηκε στο στρατόπεδο λυπημένος κι έντρομος, ενώ το πλήθος που τον συναντούσε τον λυπόταν σαν να επρόκειτο να πεθάνει. Την επόμενη μέρα ο Κλαύδιος έγινε (ή: ανακηρύχτηκε) αυτοκράτορας.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ [20]

ΛΑΤΙΝΙΚΑ		Αρχαία Ελληνικά – Νέα Ελληνικά
quingquagessimus		πέντε
imperium imperator	impero	ιμπεριαλισμός
cario		κουπί, κωπηλάτης
casus		κάζο [< ιταλ. caso (=συμβάν)]
excludo < ex +claudio		[α.ε.: κλείς, κλειδίον] → ν.ε.: κλειδί
insidiator	insidiae	[α.ε.:έζομαι (=κάθομαι)] → ν.ε.: έδρα, έδρανο, πρόεδρος, ίδρυμα, εδώλιο
recedo		οδός, οδόστρωμα, οδικός
diaeta		δίαιτα, διαιτολόγος
nomen		όνομα, επώνυμο, ονομασία
est		[α.ε: εστί] → ν.ε.: ουσία, ανούσιος, ουσιαστικό, παρουσία
Hermaeum		Ερμής, Ερμαίο
paulus	paulatim	[α.ε.: παύρος (= μικρός, λίγος)] → ν.ε.: φαύλος, παιδί
rumore		[ωρύομαι] ουρλιάζω
exterreo		[α.ε.: τρέω (=φοβάμαι κάποιον)]→ν.ε.: τρόμος, τρομοκράτης
prorepe		έρπω, ερπήστρια
solarium		σολάριουμ, ήλιος
inter	intra, intro	έντερα
velum		βέλο
praetendo	teneo	[α.ε.:τείνω, τάνυμαι (=εκτείνομαι, τεντώνομαι)] → ν.ε.:τάση, ανάταση, έκταση, παράταση, εντατικός, επιτατικός, ατενής, εκτενής, υπερτασικός, ταινία, τανάλια
foris	foras	θύρα, θυρωρός, θυροτηλέφωνο
abdo	ab+ do	[α.ε.: δίδωμι] → ν.ε.: δόση, απόδοση, επίδοση, μετάδοση, παράδοση, δότης, αναμεταδότης, βηματοδότης, προδότης, εξουσιοδότηση, συνταξιοδότηση, προδοσία, επίδομα, ανεπίδοτος
discurro		επίκουρος, κούρσα, κορσάρος

pes		[α.ε.: πους] → ν.ε.: πόδι, πεζός, πεζοδρόμιο, εμπόδιο
miles, commilito	militaris	μιλιταρισμός
animadverto < animus + adverto		ανιμισμός, άνεμος, ανεμογεννήτρια // vs (=εναντίον)· βέρσο (= πίσω μέρος σελίδας)
lateo		[α. ε.: λανθάνω] → λάθος
adgnosco	notus, cognosco	[α. ε.: γιγνώσκω] → ν.ε.: γνώση, ανάγνωση, διάγνωση, γνωστός, γνωμικό, γνωριμία, γνώριμος, ευανάγνωστος, συγγνώμη, άγνοια
extraho < ex +traho	ex+traho	τρακτέρ
salutatum	salutatio, salus, saluto	όλος, ολότητα, σύνολο
commilito		μιλιταρισμός
adduco	ad+duco	δούκας, δουκάτο, δούκισσα
castra		κάστρο
(delatus est) defero	de +fero	φέρω, πολύφερνος, φορά , αναφορά, φόρεμα, φορεσιά, φέρετρο, φαρέτρα
terpidus		τρέμω, τρόμος
obvia	ob+via	[α.ε.: ίεμαι οίμος (=οδός)]→ ν.ε.: προοίμιο
turba		[α.ε.: τύρβη (= ταραχή)]→ ν.ε.: τούρμπο, τουρμπίνα
morior		βροτός (=θνητός) , άμβροτος (=αθάνατος) , αμβροσία, μορτάλε // κατά μία άποψη συνδέεται ετυμολογικά και με το αρχαία μείρομαι και μαραίνω → ν.ε.: μοίρα, μέρος, μερίδιο, μοιράζω και μαρασμός, μαρασμένος, μαράζι,
miseror		μιζέρια, μίζερος
dies		Δίας, εύδιος (=αίθριος), ευδία (=ωραία μέρα, καλοκαιρία)
factus est		[α.ε. τίθημι] → ν.ε.: θέση, κατάθεση, φάτσα κ.α

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ - Ετυμολογικά
(ανά περίοδο ή ημιπερίοδο)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Claudius quinquagesimo anno aetatis suae imperium cepit mirabili quodam casu.

[=Ο Κλαύδιος στο πενήτηκοστό έτος της ηλικίας του κατέλαβε την εξουσία χάρη σε κάποιο περίεργο τυχαίο γεγονός.]

¹Claudius: ονομαστική ενικ. του ουσ. **Claudius -ii/-i**, β' κλίση, αρσ. (= Κλαύδιος).

- Ως κύριο όνομα έχει **μόνο ενικό αριθμό**.
- Σχηματίζει τη γενική του ενικού σε -ii & -i: **Claudii & Claudi** και την κλητική του ενικού σε -i: **Claudi**.

quinquagesimo: αφαιρετική ενικ., γένους αρσενικού του τακτικού αριθμητικού επιθέτου, **quinquagesimus, -a, -um**, β' κλίσης (= πενήτηκοστός, -ή, -ό).

- **Κλίνεται** όπως τα δευτερόκλιτα επίθετα σε -us, -a, -um, ως αριθμητικό, όμως, **δεν διαθέτει κλητική**.

anno: αφαιρετική ενικ. του ουσ. **annus -i**, β' κλίσης, αρσ. (= χρόνος, έτος).

²aetatis : γενική ενικ. του ουσ. **aetas, aetatis**, γ' κλίσης, θηλ. (= ηλικία).

- Γενική πληθυντικού **aetatum & aetatium**, άρα και αιτιατική πληθυντικού **aetates & aetatis** (πρβλ. civitas, κ.λ.π.)

suae: γενική ενικ., γένους θηλ., της κτητικής αντωνυμίας γ' προσώπου που λειτουργεί ως αυτοπαθητική, εδώ για έναν κτήτορα **suus, -a, -um** (=δικός, -ή, -ό του).

¹imperium: αιτιατική ενικ. του ουσ. **imperium - ii / -i**, β' κλίσης, ουδ. (= εξουσία).

→ { **Ετυμ.:** **imperium:** πρβλ. ιμπεριαλισμός (< γαλλ.) }

cepit: γ' ενικ. οριστ. ενεργ. παρακειμένου του ρ. **cario, cepi, captum, capere 3 (15 -io)** (= πιάνω, συλλαμβάνω).

mirabili: αφαιρετική ενικ., γένους αρσ., του επιθέτου γ' κλίσης **mirabilis, -is, -e**, τριγενές και δικατάληκτο (= περίεργος, -η, -ο).

- **Σ.Β.:** mirabilior, -ior, -ius / **Υ.Β.:** mirabilissimus, -a, -um // Παραγόμενο **Επίρρημα:** **Θ.Β.:** mirabiliter / **Σ.Β.:** mirabilius / **Υ.Β.:** mirabilissime.

quodam: αφαιρετική ενικ., αρσενικού γένους της αόριστης επιθετικής αντωνυμίας **quidam, quaedam, quoddam** (= κάποιος, -α, -ο).

- Η αντίστοιχη ουσιαστική είναι **quidam, quaedam, quiddam**.
- **Κλίνεται** όπως η αναφορική **qui, quae, quod + το πρόσφυμα dam**, όμως το τελικό **m** της αντωνυμίας τρέπεται σε **n**, π.χ. quondam, quorundam.

casu: αφαιρετική ενικ. του ουσ. **casus -us**, δ' κλίσης, αρσ. (= τυχαίο γεγονός).

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

1α. Τα κύρια ονόματα προσώπων σχηματίζουν πληθυντικό αριθμό, όταν δηλώνουν πρόσωπα της ίδιας οικιγένειας ή ομάδα προσώπων με κοινές ιδιότητες.

β. Claudius, imperium: Τα υπερδυσύλλαβα ουσιαστικά της β' κλίσης που λήγουν σε -

ius και -ium στη **γενική του ενικού** πολλές φορές **συναιρούν το τελικό -ii σε -i** και τονίζονται, ύστερα από τη συναίρεση, στην παραλήγουσα, έστω κι αν αυτή είναι βραχεία.

- **Claudius**: τα γνήσια Λατινικά κύρια ονόματα σε -ius και το προσηγορικό filius σχηματίζουν την **κλητική ενικού σε -i** (με συναίρεση του -ie):

	Singularis	Pluralis		Singularis	Pluralis
Nom.	imperium	imperia		Claudius	(Claudii)
Gen.	imperii /-i	imperatorum		Claudii & Claudii	(Claudiorum)
Dat.	imperio	imperiis		Claudio	(Claudiis)
Acc.	imperium	imperia		Claudium	(Claudios)
Voc.	imperium	imperia		Claudi	(Claudii)
Abl.	imperio	imperiis		Claudio	(Claudiis)

2. ► Η κλίση του aetas, aetatis:

	singularis	pluralis
Nom.	aetas	aetates
Gen.	aetatis	aetatum & aetatum
Dat.	aetati	aetatibus
Acc.	aetatem	aetates & aetatis
Voc.	aetas	aetates
Abl.	aetate	aetatibus

ΚΕΙΜΕΝΟ

Exclusus ab insidiatoribus Caligulae, recesserat in diaetam, cui nomen est Hermaeum.

[= Αφού διώχθηκε από τους δολοφόνους του Καλιγούλα, είχε αποσυρθεί στη θερινή κατοικία, που ονομάζεται Ερμαίο.]

Exclusus: ονομ. ενικ., γένους αρσ. της μετοχής παθ. παρακειμένου exclusus, -a, -um του ρ. **excludo, exclusi, exclusum, excludere** 3 [<ex+ claudio] (= διώχνω)
// **Π.Φ.:** **excludor, exclusus sum, excludi** (= αποκλείομαι).

ab: πρόθεση + (κυρίως) αφαιρετική (= από).

- **ab**: πριν από φωνήεν και h // **a** πριν από σύμφωνο εκτός του h // **abs** πριν από την αντωνυμία te.

insidiatoribus: αφαιρετική πληθ. του ουσ. **insidiator, insidiatoris**, γ' κλίσης, αρσενικό (= συνωμότης, δολοφόνος).

Caligulae: γενική ενικ. του ουσ. **Caligula -ae**, α' κλίσης, αρσ. (= ο Καλιγούλας).

- Ως κύριο όνομα έχει **μόνο ενικό αριθμό** (βλ. παραπάνω).

recesserat: γ' ενικ. οριστικής ενεργ. υπερσυντελικού του ρ. **recedo, recessi, recessum, recedere** 3 [< re + cedo] (= αποσύρομαι).

in: πρόθεση που [εδώ] συντάσσεται με αιτιατική (= σε).

diaetam: αιτιατική ενικ. του ουσ. **diaeta -ae**, α' κλίσης, θηλ. (= θερινή κατοικία).

cui: δοτ. ενικ. θηλ. της αναφορικής αντων. **qui, quae, quod** (= ο οποίος, -α, -ο).

nomen: ονομαστική ενικ. του ουσ. **nomen, nominis**, γ' κλίσης, ουδ. (= όνομα).

est: γ' ενικ. οριστικής ενεστώτα του βοηθητικού ρ. **sum, fui, ---, esse** (= είμαι).

Hermaeum: ονομαστική ενικ. του ουσ. **Hermaeum -i**, β' κλίσης, ουδ. (= Ερμαίο).

- Ως κύριο όνομα **δεν διαθέτει πληθυντικό**.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Paulo post rumore caedis exterritus prorepsit ad solarium proximum et inter vela praetenta foribus se abdidit.

[=Λίγο αργότερα, επειδή τρομοκρατήθηκε από τα νέα της σφαγής, σύρθηκε προς το πιο κοντινό λιακωτό και κρύφτηκε ανάμεσα στα παραπτετάσματα που κρέμονταν στην πόρτα.]

Paulo: αφαιρετική ενικ., γένους ουδ., του επιθ. **paulus, -a, -um**, β' κλίση. (= λίγος, -η, -ο).

• Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά. Παραγόμενο **επίρρημα: Θ. Β.:** non multum ή paulum / **Σ.Β.:** minus, / **Υ.Β.:** minime.

post: χρονικό επίρρημα (= αργότερα).

Θ.Β.: post /postea / **Σ.Β.:** posterius / **Υ.Β.:** postremo & postremum < από το **επίθετο:** posterus, -a, -um / poserior, -ior, -ius / postremus, -a, -um & postumus, -a, -um.

rumore: αφαιρετική ενικ. του ουσ. **rumor, rumoris**, γ' κλίσης, αρσ. (= φήμη).

caedis: γενική ενικ. του ουσ. **caedes, caedis**, γ' κλίσης, θηλ. (= σφαγή).

• Γενική πληθυντικού **caedium & caedum** (σπάνια) και αιτιατική πληθυντικού **caedes & caedis**.

exterritus: ονομαστική ενικ., γέν. αρσ. της μετοχής παθ. παρακειμένου exterritus, -a, -um του ρήμ. **exterreo, exterrui, exterritum, exterrere 2** (= τρομοκρατώ) // Εδώ **Π.Φ.:** **exterreor, exterrui sum, exterreri** (= τρομοκρατούμαι).

prorepsit: γ' ενικ. οριστικής ενεργ. παρακειμένου του ρήμ. **prorepo, prorepsi, proreptum, prorepere 3** (= σέρνομαι, έρπω).

ad: πρόθεση + αιτιατική (= προς).

solarium: αιτιατική ενικ., του ουσ. **solarium -ii/ -i**, β' κλίσης, ουδ. (= λιακωτό).

• [βλ. παραπάνω imperium].

proximum: αιτ. ενικ., γένους ουδ., του επιθ. υπερθετικού βαθμού **proximus, -a, -um** (= πολύ κοντινός -ή, -ό).

• Δεν διαθέτει θετικό, διότι προέρχεται από το επίρρημα prope, συνεπώς: **Θ.Β.:** (prope)/ **Σ.Β.:** propior, -ior, -ius / **Υ.Β.:** proximus, -a, -um // **Επίρρημα:** prope, propius, proxime.

et: παρατακτικός συμπλεκτικός σύνδεσμος (= και).

inter: πρόθεση + αιτιατική (= ανάμεσα).

vela: αιτιατική πληθ. του ουσιαστ. **velum -i**, β' κλίσης, ουδ. (= παραπέτασμα κουρτίνα) →

{ **Ετυμ.:** velum → βέλο }

¹praetenta: αιτιατ. πληθ., γένους ουδ. της μετοχής παθ. παρακειμένου praetentus, -a, -um του ρήματος **praetendo, praetendi, praetentum, praetendere 3** (= κρεμώ μπροστά). // Εδώ **Π.Φ.:** **praetendor, praetentus sum, praetendi**.

• Λόγω της πρόθεσης **prae** συντάσσεται με δοτική.

²foribus: δοτική πληθ. του ουσιαστ. **foris, foris**, γ' κλίσης, θηλ. (= δίφυλλη πόρτα).

• Γενική πληθυντικού: **forium**, και αιτιατική πληθυντικού: **fores & foris**.

• Συνήθως απαντά στον πληθυντικό **fores, forium** (= θυρόφυλλα).

se: αιτιατική ενικ., γένους αρσενικού γ' προσώπου, της προσωπικής αντωνυμίας ego, tu, - [hic, ille, is] (=εγώ, εσύ, αυτός).

- Η αντωνυμία γ' προσώπου λειτουργεί ως αυτοπαθητική.

abdidit: γ' ενικ. οριστικής, ενεργ. παρακειμένου του ρημ. **abdo, abdidit, abditum, abdēre 3** [< ab+ do] (= κρύβω).

- Το do σύνθετο με μονοσύλλαβη πρόθεση γίνεται 3^{ης} συζυγίας.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

1.praetenta

Το απλό **tendo** (δεν υπάρχει στην ύλη) έχει δύο σουπίνα **tentum & tensum**.

Τα σύνθετα **itntendo, ostendo** έχουν δύο σουπίνα σε **-tentum & -tensum**.

Το σύνθετο **praetendo** έχει ένα μόνο σουπίνο **praetentum**.

2. foris: το ουσιαστικό ως ισοσύλλαβο (ή φωνηεντόληκτα) της γ' κλίσης με χαρακτήρα -i, σχηματίζει τη γενική πληθυντικού σε **-ium** και την αιτιατική πληθυντικού σε **-es & -is**.

	Singularis	Pluralis
Nom.	foris	fores
Gen.	foris	forium
Dat.	fori	forib s
Acc.	forem	fores & foris
Voc.	foris	fores
Abl.	fore	foribus

ΚΕΙΜΕΝΟ

Discurrens miles pedes eius animadvertit; eum latentem adgnovit; extractum imperatorem eum salutavit. Hinc ad commilitones suos eum adduxit.

[=Ένας στρατιώτης που (ή καθώς) έτρεχε εδώ κι εκεί παρατήρησε τα πόδια του· τον αναγνώρισε που κρυβόταν (ή: να κρύβεται)· αφού τον τράβηξε έξω, τον προσαγόρευσε αυτοκράτορα. Από εκεί τον οδήγησε στους συστρατιώτες του.]

¹Discurrens: ονομ. ενικ., γένους αρσ. της μετοχής ενεργ. ενεστώτα **discurrens, -ns, -ns** (γεν. **discurrentis**) του ρ. **discurro, discurri & discucurri, discursum, discurrere 3** [< dis + curro] (= τρέχω εδώ κι εκεί).

- Προσοχή : α. σχηματίζει δύο τύπους στον παρακείμενο, β. το σουπίνο γράφεται με ένα r (**discursum**).

miles: ονομαστική ενικ. του ουσ. **miles, militis**, γ' κλίσης, αρσ. (= στρατιώτης).

→ { **Ετυμ.:** **miles, com- militones** → μιλιταρισμός (< γαλλ.) }

pedes: αιτιατική πληθ. του ουσιαστικού **pes, pedis**, γ' κλίσης, αρσ. (= πόδι). →

eius: γενική ενικ., γένους αρσ. της δεικτικής ως επαναληπτικής [εδώ] αντωνυμίας **is, ea, id** (= αυτός, -ή, -ό).

animadvertit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος **animadverto, animadverti, animadversum, animadvertere 3** (= παρατηρώ).

¹latentem: αιτιατική ενικ., γένους αρσ. της μετοχής ενεργ. ενεστώτα **latens, -ns, -ns** (γεν. **latentis**) του ρ. **lateo, latui, ---, latere 2** (= κρύβομαι).

- Προσοχή : **δεν έχει σουπίνο.**

adgnovit: γ' ενικ. οριστ. ενεργ. παρακειμένου του ρ. **adgnosco, adgnovi, adgnitum, adgnosce** 3 [< ad+ nosco] (= αναγνωρίζω).

extractum: αιτιατική ενικ., γένους αρσ. της μετοχής παθ. παρακειμ. **extractus, -a, -um** του ρημ. **extraho, extraxi, extractum, extrahere** 3 (= τραβώ έξω, βγάζω [τραβώντας]) // [Π.Φ.] **extrahor, extractus sum, extrahi.**

imperatorem: αιτιατική ενικ. του ουσ. **imperator, imperatoris**, γ' κλίσης αρσενικό (= στρατηγός, αυτοκράτορας).

salutavit: γ' ενικό οριστικής ενεργ. παρακειμένου του ρήματος **saluto, salutavi, salutatum, salutare** 1 (= προσαγορεύω, χαιρετίζω).

Hinc: τοπικό επίρρημα (= από εκεί).

ad: πρόθεση + αιτιατική (= προς).

commilitones: αιτιατική πληθ. του ουσ. **commilito, commilitonis**, γ' κλίσης αρσ. [< cum+ miles] (= συστρατιώτης, σύντροφος).

suos: αιτιατική πληθ., γένους αρσ. της κτητικής αντωνυμίας γ' προσώπου για έναν κτήτορα [εδώ] **suus, -a, -um** (= δικός, -ή, -ό του).

- Λειτουργεί ως αυτοπαθητική.

eum: αιτιατική ενικ. αρσ. της δεικτικής ως επαναληπτικής [εδώ] αντωνυμίας **is, ea, id** (= αυτός, -η, -ο) .

²adduxit: γ' ενικ. οριστ. ενεργ. παρακειμένου του ρ. **adduco, adduxi, adductum, adducere** 3 [< ad+duco] (= οδηγώ προς).

- Β' ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα : **adduc** .

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

1. discurrens, latentem: ως μετοχές ενεστώτα κλίνονται όπως τα τριτόκλιτα μονοκατάληκτα επίθετα σε -ns (ingens-ns,-ns, γεν. ingentis), σχηματίζουν δηλαδή : **α.** τη γενική πληθυντικού σε -ium, **discurrentium / latentium**, **β.** την ονομαστική, αιτιατική και κλητική πληθυντικού του ουδετέρου σε -ia, **discurrentia / latentia**. Ωστόσο σχηματίζουν την αφαιρετική ενικού :

- **discurrenti** (ως επιθετική) ή **discurrente** (ως χρονική)
- **latente** (κατηγορηματική)

2. adduco [< ad+duco]:.

Τα ρήματα **dico, duco, facio, fero**, καθώς και τα σύνθετά τους (με εξαίρεση το **facio**), σχηματίζουν το β' ενικό πρόσωπο ενεστώτα προστακτικής χωρίς το -e, δηλαδή : **dic,duc, fac, fer** και **praedic, deduc, defer**. **Αλλά το facio**, όταν είναι σύνθετο με πρόθεση, σχηματίζει το β' ενικό της προστακτικής του ενεργητικού ενεστώτα κανονικά με την κατάληξη -e, π.χ. **conficio** → **confice** / **adficio** → **adfice**.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ab his in castra delatus est tristis et trepidus, dum obvia turba quasi moriturum eum miseratur.

[= Από αυτούς μεταφέρθηκε στο στρατόπεδο λυπημένος κι έντρομος, ενώ το πλήθος που τον συναντούσε τον λυπόταν σαν να επρόκειτο να πεθάνει.]

Ab: πρόθεση + (κυρίως) αφαιρετική (= από).

his: αφαιρετική πληθ., γένους αρσ. της δεικτικής αντωνυμίας **hic, haec, hoc** (= αυτός, -ή, -ό) [κοντινή δείξη].

in: πρόθεση + αιτιατική [εδώ] (= σε).

¹castra: αιτιατ. πληθ. του ουσ. **castra –orum**, β' κλίσης, ουδ. (= στρατόπεδο) // στον ενικό: **castrum –i** = φρούριο, κάστρο : **επερόσημο** ουσιαστικό.

²delatus est: γ' ενικ. οριστ. παθ. παρακειμένου του ανωμάλου-σύνθετου του **fero** ρ. **defero, detuli, delatum, deferre** 3 [<de+fero] (= μεταφέρω) // Εδώ **Π.Φ.: deferor, delatus sum, deferri**.

• Προσοχή! ο τύπος του σουπίνου **delatus** του ρήματος **defero** (< de + fero) **να μην συγχέεται** με το σουπίνo **deletum** του ρήματος **deleo** της 2^{ης} συζυγίας.

• Β' ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα **defer** (Βλ. προηγουμένως το **adduco**).

tristis: ονομαστική ενικ., γένους αρσ. του επιθ. **tristis, -is, -e**, γ' κλίσης, τριγενές και δικατάληκτο (= λυπημένος, -η, -ο).

• **Σ.Β.:** **tristior, -ior, -ius** / **Υ.Β.:** **tristissimus, -a, -um** // Παραγόμενο **Επίρρημα:** **Θ.Β.:** **triste & tristiter** / **Σ.Β.:** **tristius** / **Υ.Β.:** **tristissime**.

et: παρατακτικός, συμπλεκτικός σύνδεσμος (= και).

trepidus: ονομαστική ενικ., γένους αρσενικό, του επιθ. **trepidus, -a, -um**, β' κλίσης (= έντρομος, -η, -ο).

• Το επίθετο **δεν σχηματίζει παραθετικά**, γιατί δηλώνει απόλυτη έννοια.

dum: υποτακτικός, χρονικός σύνδεσμος (= ενώ).

obvia: ονομ. ενικ., γένους θηλ. του επιθ. **obvius, -a, -um**, β' κλίσης (= αντίθετος, -η, -ο).

• Το επίθετο **δε σχηματίζει παραθετικά**, επειδή δηλώνει απόλυτη έννοια. **Αν όμως ζητηθούν**, θα σχηματιστούν **περιφραστικά** (επειδή πριν την κατάληξη –us, -a, -um υπάρχει -i): **Σ.Β.:** **magis obvius, -a, -im** // **Υ.Β.:** **maxime obvius, -a, -um**.

• Γενική ενικού του αρσενικού και ουδετέρου **obvii** (δεν κάνει συναίρεση **obvi**, γιατί τα επίθετα δεν συναιρούνται, ακόμα και αν είναι υπερσυσύλλαβα σε **ius, ium**).

turba: ονομ. ενικ. του ουσ. **turba –ae**, α' κλίσης, θηλυκό (= πλήθος).

→ { **Ετυμ.:** **turba** → τύρβη (= ταραχή) // τούρμπο, τουρμπίνα (< γαλλ.) }

quasi: παραβολικό επίρρημα [εδώ] (= σαν).

• **α)** Ως **επίρρημα quasi** συνοδεύει ουσιαστικό ή μετοχή σε βραχυλογική έκφραση, **β)** ως **σύνδεσμος** είναι υποτακτικός παραβολικός- υποθετικός σύνδεσμος· εισάγει υποθετική – παραβολική πρόταση που εκφέρεται με υποτακτική (γιατί η σύγκριση αφορά μια υποθετική πράξη ή κατάσταση).

³moriturum: αιτιατική ενικ., γένους αρσ. της μετοχής μέλλοντα **moriturus, -a, -um** του ρ. **morior, mortuus sum, (mortuum), mori, ΑΠΟΘ. 3* (15 –io)** (=πεθαίνω).

• Σχηματίζει **ανώμαλα** τη **μετοχή μέλλοντα moriturus, -a, -um** (αντί mortuus) [**πρβλ.:** pariturus < pario, nasciturus < nascor, ruiturus < ruo, oriturus < ruo].

eam: αιτιατική ενικ., γένους αρσ., της δεικτικής ως επαναληπτικής [εδώ] αντωνυμίας **is, ea, id** (= αυτός, -ή, -ό).

³**miseratur:** γ' ενικ. οριστ. ενεστ. του ρ. **miseror, miseratus sum, (miseratum), miserāri** **ΑΠΟΘ. 1** (= λυπάμαι).

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

1. castra- orum: με τη σημασία « στρατόπεδο» κλίνεται μόνο στον πληθυντικό:

	Pluralis
Nom.	castra
Gen.	castrorum
Dat.	castris
Acc.	castra
Voc.	castra
Abl.	castris

2. delatus est: παρακείμενος Π.Φ. του defero

Οριστ. Ενεστ. Ε.Φ.	Οριστ. Ενεστ. Π.Φ.
defero	deferor
defers	deferris / deferre
defert	defertur
deferimus	deferimur
defertis	deferimini
deferunt	deferuntur

3. morior, miseror: ως αποθετικά ρήματα κλίνονται μόνο στη μέση (παθητική) φωνή, όπως ακριβώς τα αντίστοιχα ρήματα της συζυγίας στην οποία ανήκουν (3^η σε -io το morior, 1^η το miseror) με τη διαφορά ότι:

- **δεν έχουν απαρέμφατο μέλλοντα μέσης φωνής**
- **έχουν 6 τύπους από την ενεργητική φωνή:**

α) μετοχή ενεστώτα [moriens, -ns, -ns (γεν. morientis) // miserans, -ns, -ns (γεν. miserantis)]

β) μετοχή μέλλοντα [**moriturus, -a, -um** (ανώμαλος σχηματισμός) // miseraturus, -a, -um]

γ) υποτακτική μέλλοντα [**moriturus, -a, -um sim**]

δ) απαρέμφατο μέλλοντα [**moriturum, -am, -um esse** κ.τ.λ. // miseraturum, -am, -um esse κ.τ.λ.]

ε) γερούνδιο [moriendi, moriendo, moriendum, moriendo // miserandi, miserando, miserandum, miserando]

στ) σουπίνο [mortuum, mortu // miseratum, miseratu]

και επομένως θα έχουν τρεις μετοχές (+ μτχ. Πρκ.: mortuus, -a, -um / miseratus, -a, -um) καθώς επίσης και γερουνδιακό (moriendus, -a, -um // miserandus, -a, -um).

ΚΕΙΜΕΝΟ

Postero die Claudius imperator factus est.

[Την επόμενη μέρα ο Κλαύδιος έγινε αυτοκράτορας.]

¹**Postero:** αφαιρετική ενικ., γένους αρσ. του επιθ. **posterus, -a, -um**, β' κλίσης (= επόμενος, -η / ο, ύστερος, -η, -ο).

• **Θ.Β.:** posterus, -a, -um / **Σ.Β.:** posterior, -ior, -ius / **Υ.Β.:** postremus, -a, -um & postumus, -a, -um // Παραγόμενο **Επίρρημα:** post / postea, posterius, postremum & postremo.

• **Προσοχή:** α. το επίθετο και το επίρρημα έχει **διπλό τύπο στον υπερθετικό βαθμό**, β. το παραγόμενο επίρρημα: **post / postea** (όχι: postere).

¹**die:** αφαιρετική ενικ. του ουσιαστικού **dies, diei**, ε' κλίσης, **αρσενικό** (= ημέρα).

- Είναι το μόνο αρσενικό της ε' κλίσης.
- Σχηματίζει πλήρη πληθυντικό (όπως και το res).

Claudius: ονομ. ενικ. του ουσ. **Claudius -ii/ -i**, β' κλίσης, αρσ. (= ο Κλαύδιος).

- Ως κύριο όνομα έχει **μόνο ενικό αριθμό** [βλ. παραπάνω].
- Κλητική ενικού: **Claudi**.

imperator: ονομαστική ενικ. του ουσ. **imperator, imperatoris**, γ' κλίσης, αρσ. (= στρατηγός, αυτοκράτορας).

factus est: γ' ενικ. οριστ. παθ. παρακειμένου του ανώμαλου ρ. **fio, factus sum, fieri** (= γίνομαι).

- Είναι το παθητικό του απλού ρήματος facio, feci, factum, facere.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

1. dies: α) το ουσιαστικό dies, diei (=ημέρα) και το **res, rei** (πράγμα) είναι τα μόνα από την ε' κλίση που σχηματίζουν τον **πληθυντικό αριθμό σε όλες τις πτώσεις**.

β) Επίσης, το **dies** και το **meridies** (=μεσημβρία) είναι τα μόνα της ε' κλίσης που είναι **αρσενικού γένους**.

-Το dies είναι **θηλυκό**, ιδίως, όταν σημαίνει χρόνο ή προθεσμία, π.χ. longa dies (= μακρός χρόνος) / certa dies (= ορισμένη μέρα).

	Singularis	Pluralis
Nom.	dies	dies
Gen.	diei	dierum
Dat.	diei	diebus
Acc	diem	dies
Voc.	dies	dies
Abl.	die	diebus

2. Το ρήμα facio, feci, factum, facere, 3*

Το απλό facio:	Το σύνθετο, π.χ. reficio:
Ως παθητικό του απλού facio χρησιμοποιείται το fio, factus sum, fieri .	Ως σύνθετο το ρήμα facio σχηματίζει κανονικά την παθητική φωνή :π.χ. reficior, reffectus sum, refici

Σχηματίζεται β' ενικόπροστακτικής ενεργητικού ενεστώτα χωρίς την κατάληξη –e, δηλαδή: fac. (πρβ. Dico → dic και edico → edic duco → duc και conduco → conduc fero → fer και affero →affer, δηλαδή ως απλά και ως σύνθετα	Ως σύνθετο με πρόθεση ή με το αχώριστο μόριο –re, <u>διατηρεί την κατάληξη –e</u>, στο β' ενικό της προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα, επομένως : refice.
---	--

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Ουσιαστικό	Κλίση	Γένος	Μετάφραση	Παρατηρήσεις
Caligula -ae diaeta -ae turba -ae	α'	Αρσ. Θηλ. Θηλ.	ο Καλιγούλας θερινή κατοικία πλήθος	μόνο ενικός αριθμός (κύριο όνομα) ¹
Claudius -ii/ -i annus -i imperium -ii/ -i Hermaeum -i solarium -ii/ -i velum -i castra -orum		Αρσ. Αρσ. Ουδ. Ουδ. Ουδ. Ουδ.	Ο Κλάυδιος έτος, χρόνος εξουσία το Ερμαίο λιακωτό κουρτίνα, παραπέτασμα στρατόπεδο	μόνο ενικός αριθμός (κύριο όνομα)/ ¹ κλητική ενικού: Claudi μόνο ενικός αριθμός (κύριο όνομα) Ετερόσημο: castrum-i(=φρούριο)
Insidiator, insidiatoris commilito, commilitonis imperator, imperatoris rumor, rumoris miles, militis pes, pedis caedes, caedis aetas, aetatis foris, foris nomen, nominis	γ'	Αρσ. Αρσ. Αρσ. Αρσ. Αρσ. Αρσ. Θηλ. Θηλ. Θηλ. Ουδ.	δολοφόνος σύντροφος στρατηγός φήμη στρατιώτης πόδι σφαγή ηλικία πόρτα όνομα	 γεν. πλ.: caedium, caedum (σπάνια) // αιτ. πλ.: caedes & caedis γεν. πλ.: aetatum & aetatum /αιτ. πλ.: aetates & aetatis γεν. πλ.: forium /αιτ. πλ.: fores & foris · συνήθως στον πληθυντικό
casus -us	δ'	Αρσ.	τυχαίο, απροσδόκητο γεγονός	
dies, diei	ε'	Αρσ.	μέρα	σχηματίζει πλήρη πληθυντικό, όπως και το res.

¹. Τα κύρια ονόματα δε σχηματίζουν πληθυντικό αριθμό, αλλά τα **κύρια ονόματα προσώπων** στον **πληθυντικό** χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν πρόσωπα της ίδιας οικογένειας ή ομάδα προσώπων με κοινές ιδιότητες.

Επίθετο	Κλίση	Είδος	Μετάφραση
paulus,-a,-um	β'	τριγ. και τρικ.	λίγος, -η,-ο
proximus, -a, -um [υπερθε- τικός βαθμός του (prope)]	β'	τριγ. και τρικ.	πάρα πολύ κοντινός,-ή, -ό
trepidus,-a,-um	β'	τριγ. και τρικ.	έντρομος,-η,-ο
obvius,-a,-um		τριγ. και τρικ.	αντίθετος,-η,-ο /ένάντιος,-α,-ο
posterus, -a, -um	β	τριγ. και τρικ.	επόμενος,-η,-ο
mirabilis, -is, -e	γ'	τριγ. και δικατ.	παράδοξος, -η,-ο
tristis, -is, -e	γ'	τριγ. και δικατ.	λυπημένος,-η,-ο
quingagesimus -a –um [τακτικό αριθμητικό]	β'		πεντηκοστός, ή ό

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ τους			
	Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
Επίθετο Επίρρημα	paulus,-a,-um non multum ή paulum	----- minus	----- minime
Επίθετο Επίρρημα	(prope) prope	propior,-ior,-ius propius	proximus,-a,-um proxime
Επίθετο Επίρρημα	trepidus,-a,-um trepide	trepidior -ior -ius trepidius	trepidissimus,-a,-um trepidissime
Επίθετο Επίρρημα	posterus, -a, -um post / postea	posterior,-ior,-ius posterius	postremus,-a,-um & postumus,-a,-um postremum & postremo
Επίθετο Επίρρημα	mirabilis, -is, -e mirabiliter	mirabilior -ior –ius mirabilius	mirabilissimus -a –um mirabilissime
Επίθετο Επίρρημα	tristis, -is, -e triste & tristiter	tristior -ior –ius tristius	tristissimus -a –um tristissime

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Αντωνυμία	Είδος
is, ea, id (=αυτός , ή, ό)	δεικτική - επαναληπτική [εδώ]
quidam, quaedam, quoddam (=κάποιος, -α,-ο)	αόριστη- επιθετική
suus sua suum	κτητική γ' προσώπου για έναν κτήτορα
qui, quae, quod	αναφορική
hic, haec, hoc	δεικτική
se	προσωπική γ' προσώπου

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Επίρρημα	Είδος	Μετάφραση
post	χρονικό	μετά
hinc	τοπικό	από εκεί
quasi	παραβολικό	σαν να

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ τους			
	Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
Επίρρημα Επίθετο	post / postea posterus, -a, -um	posterius posterior, -ior, -ius	postremum & postremo postremus, -a, -um & postumus, -a, -um

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Πρόθεση	Μετάφραση
in + αιτιατική [εδώ]	σε
inter + αιτιατική	μεταξύ, ανάμεσα
ab + αφαιρετική	από
ad + αιτιατική	σε

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Σύνδεσμος	Είδος
et	συμπλεκτικός (παρατακτικός)
dum	χρονικός (υποτακτικός)

ΡΗΜΑΤΑ

Ενεστώτας	Παρακείμενος	Σουπίνο	Απαρέμφ. Ενεστ.	Συζ.	Μετάφραση	Παρατηρήσεις
saluto	salutavi	salutatum	salutare	1	προσαγορεύω	► αποθετικό ► σε -io
miseror	miseratus sum	(miseratum)	miserari	1	θρηνώ	
exterreo	exterrui	exterritum	exterrere	2	τρομοκρατώ	
lateo	latui	-----	latere	2	κρύβομαι	
capio	cepi	captum	capere	3	(συλ)λαμβάνω	
excludo	exclusi	exclusum	excludere	3	διώχνω	
recedo	recessi	recessum	recedere	3	αποσύρω	
prorepeo	prorepsi	proreptum	prorepere	3	έρπω, σέρνομαι	
praetendo	praetendi	praetentum	praetendere	3	τεντώνω/κρεμάω	
abdo	abdidi	abditum	abdere	3	κρύβω	
discurro	discu(cu)rri	discursum	discurrere	3	τρέχω	
animadverto	animadverti	animadversum	animadvertere	3	παρατηρώ	
adgnosco	adgnovi	adgnitum	adgnoscerere	3	αναγνωρίζω	
extrahō	extraxi	extractum	extrahere	3	τραβώ	
adduco	adduxi	adductum	adducere	3	οδηγώ	
morior	mortuus sum	(mortuum)	mori	3*	πεθαίνω	
sum	fui	----	esse		είμαι / υπάρχω	► Αποθετικό σε -io: Μτχ. μέλλ.: moriturus, -a, -um ► βοηθητικό ► ανώμαλο ► ανώμαλο
defero	detuli	delatum	deferre	3	μεταφέρω	
fio	factus sum	---	fieri		γίνομαι	

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ & ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

1. **Claudius quinquagesimo anno aetatis suae imperium cepit mirabili quodam casu :** Κύρια πρόταση κρίσης. Εκφέρεται με οριστική (cepit: παρακ.) και δηλώνει το πραγματικό.

Μετάφραση:

- **cepit:** ρήμα,
 - **Claudius:** υποκείμενο του ρήματος **cepit**,
 - **imperium:** αντικείμενο του ρήματος **cepit**,
 - **anno**^{1*}: απλή τοπική αφαιρετική του χρόνου στο ρήμα **cepit** που δηλώνει το « πότε έγινε κάτι» (χρονικός εντοπισμός). [Εκφέρεται απρόθετα, **γιατί** αποτελεί φυσική υποδιαίρεση του χρόνου παράλληλα συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό].
 - **quinquagesimo:** ονοματικός ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο **anno**,
 - **aetatis:** ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο (quinquagesimo) anno,
 - **suae**^{2*}: ονοματικός ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο **aetatis**. Δηλώνει **κτήση με άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια** (γιατί αναφέρεται στο υποκείμενο [Claudius] του ρήματος [cepit] της πρότασης στην οποία βρίσκεται),
 - **mirabili :** ονοματικός ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο **casu**,
 - **quodam:** ονομ. ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο **mirabili casu** (επάλληλος επιθετικός προσδιορισμός) ,
 - **casu:** απλή οργανική αφαιρετική της αιτίας, συγκεκριμένα δηλώνει το εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο στο ρήμα **cepit**.
- Σύμφωνα με άλλη εκδοχή:** απλή οργανική αφαιρετική του τρόπου στο **cepit**.

1* Το «πότε έγινε κάτι» ή χρονικός εντοπισμός

Το « πότε έγινε κάτι» ή ο χρονικός εντοπισμός εκφέρεται εμπρόθετα και απρόθετα.
Αναλυτικά:

A. in + τοπική αφαιρετική, όταν δηλώνουμε την **αόριστη χρονική διάρκεια**
π.χ in bello (=στον πόλεμο)

B. Με απρόθετη αφαιρετική τοπική, όταν η λέξη που δηλώνει χρόνο:

- α. συνοδεύεται από **επιθετικό προσδιορισμό**, π.χ. magna pugna (=στη μεγάλη μάχη)
- β. δηλώνει **φυσική υποδιαίρεση του χρόνου**, π.χ. anno (=στο έτος), nocte (=στη νύχτα), die (=στη μέρα).

Σημείωση 1: Κάποιες φορές ισχύουν και τα δύο, υπάρχει δηλαδή αφαιρετική που δηλώνει φυσική υποδιαίρεση του χρόνου που συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό, π.χ. quodam die (= κάποια μέρα).

Σημείωση 2: Όταν όμως θέλουμε να δώσουμε **έμφαση** είναι δυνατόν να εκφράσουμε τον χρονικό εντοπισμό, που κανονικά θα εκφερόταν απρόθετα, με την πρόθεση **in + αφαιρετική**, π.χ. in eadem cruentissima pugna (=στην ίδια φονικότατη μάχη).

Σχόλιο: Επειδή η αφαιρετική pugna συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό, ο χρόνος θα

μπορούσε να εκφραστεί και απρόθετα: eadem cruentissima pugna. Η εμπρό- θετη αφαιρετική χρησιμοποιείται για έμφαση.

2* Ευθεία ή άμεση αυτοπάθεια

Άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια στο γ' πρόσωπο: όταν η προσωπική ή κτητική αντωνυμία του γ' προσώπου (**suus, se**) που λειτουργεί ως αυτοπαθητική **αναφέρεται στο υποκείμενο του ρήματος της πρότασης στην οποία βρίσκεται.**

Η άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια, σπάνια και χωρίς έμφαση, μπορεί να εκφραστεί και **μονολεκτικά** με ρήμα παθητικής φωνής, αλλά μέσης διάθεσης.

2. Exclusus ab insidiatoribus Caligulae, recesserat in dietam: Κύρια πρόταση κρίσεως. Εκφέρεται με οριστική (**recesserat**: υπερσυντέλικος) και δηλώνει το **πραγματικό**.

Μετάφραση:

- **recesserat**: ρήμα
- **(Claudius)**: εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος **recesserat**
- **exclusus**^{1*}: **επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη** στο εννοούμενο υποκείμενο **Claudius** του ρήματος **recesserat**. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα **recesserat**. Δηλώνει το **προτερόχρονο στο παρελθόν** σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης (**recesserat**) (ως μετοχή παρακειμένου που εξαρτάται από ιστορ. χρόνο, το **recesserat**: υπερσυντέλικος).
- **ab insidiatoribus**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει το ποιητικό αίτιο στη μετοχή **exclusus**. Εκφέρεται με εμπρόθετη αφαιρετική, γιατί είναι έμψυχο.
- **Caligulae**: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορ., γενική αντικειμενική στο **insidiatoribus**
- **in dietam**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο στο **recesserat** (κίνηση και άφιξη).

1* Ανάλυση της μετοχής σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση

- **postquam/ ut / ubi / simul (Claudius) exclusus est (ή exclusus erat) ab insidiatoribus Caligulae**
[postquam + οριστική παρακειμένου (ή: υπερσυντελικού)]
- **cum (Claudius) exclusus esset ab insidiatoribus Caligulae**
[ιστορικός cum + υποτακτική υπερσυντελικού]
- **cum (Claudius) exclusus erat (ή exclusus est) ab insidiatoribus Caligulae**
[καθαρά χρονικός cum + οριστική υπερσυντελικού (ή παρακειμένου)] .

Αν ζητηθεί ανάλυση της μετοχής **σε ενεργητική σύνταξη**, ως εξής:

- **Postquam / ubi/ ut/ simul insidiatore Caligulae excluserunt /-ere** (ή **excluserant**) (**Claudium**)
- με ιστορικό σύνδεσμο **cum: Cum insidiatores Caligulae exclusissent** (**Claudium**)
- με καθαρά χρονικό σύνδεσμο **cum: cum insidiatores Caligulae excluserant** (**Claudium**)

3. cui nomen est Hermaeum: Δευτερεύουσα επιθετική αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο **diaetam**. Λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στο **diaetam**. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **cui**. Εκφέρεται με οριστική, **γιατί δηλώνει πραγματικό** και συγκεκριμένα οριστική **χρόνου** ενεστώτα (**est**), επειδή αναφέρεται στο παρόν.

Μετάφραση:

- **est:** ρήμα (υπαρκτικό),
- **cui:** δοτική προσωπική κτητική στο υπαρκτικό **est**,
- **nomen:** υποκείμενο του ρήματος **est**,
- **Hermaeum:** ονοματικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός, **παράθεση** στο **nomen** (λόγω της φράσης *έχω όνομα -cui nomen est*).

Η έκφραση **est mihi nomen**

Στην έκφραση **est mihi nomen** (= έχω όνομα), το **est** είναι **υπαρκτικό** (όχι συνδετικό) και συντάσσεται με **δοτική προσωπική κτητική** (δεν αποδίδεται δηλ. κατηγορούμενο από αυτό το ρήμα στο υποκείμενό του).

Το όνομα που λειτουργεί ως **παράθεση** στο **nomen** ενδέχεται να είναι: **i. σε ονομαστική** (όπως εδώ) ή **ii. σε δοτική**, π.χ. **Paulus est mihi nomen** ή **Paulo est mihi nomen**.

4. Paulo post rumore caedis exterritus prorepsit ad solarium proximum: Κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική (**prorepsit**) και δηλώνει το πραγματικό.

Μετάφραση:

- **prorepsit:** ρήμα,
- **(Claudius):** εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος **prorepsit**,
- **paulo^{1*}:** απλή οργανική αφαιρετική του μέτρου ή της διαφοράς στο επίρρημα **post**,
- **post*:** επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο **prorepsit**.
- **exterritus^{2*}:** επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, **συννημμένη** στο εννοούμενο υποκείμενο **Claudius** του ρήμ. **prorepsit**. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα **prorepsit**. Δηλώνει το **προτερόχρονο στο παρελθόν** σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης (**prorepsit**) (ως μετοχή παρακειμ. που εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, το **prorepsit**: Ιστορικός Παρακείμενος).

- **rumore**: απλή κυρίως αφαιρετική του ποιητικού αίτιου στη μετοχή **exterritus** (το ποιητικό αίτιο εκφέρεται απρόθετα, γιατί είναι άψυχο) ή απλή οργανική αφαιρετική της αιτίας και συγκεκριμένα του εξωτερικού αναγκαστικού αίτιου στη μετοχή **exterritus**.
- **caedis**: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο **rumore**.
- **ad solarium**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο στο **prorepsit** (κίνηση και προσέγγιση),
- **proximum**: ονοματικός ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο **solarium**.

1* Ισοδύναμη σύνταξη

paulo post = post paulum [post: πρόθεση + αιτιατική: εμπρόθετος του χρόνου]

post	πρόθεση	+ αιτιατική	μτφρ.: μετά (από)
post	επίρρημα	+ αφαιρετική του μέτρου ή της διαφοράς	μτφρ.: αργότερα

2* Ανάλυση της μετοχής σε δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση

- **quod / quia / quoniam** (Claudius) **exterritus erat rumore caedis**
[quod + οριστική υπερσυντελικού: αντικειμενική αιτιολογία],
- **quod / quia / quoniam** (Claudius) **exterritus esset rumore caedis**
[quod + υποτακτική υπερσυντελικού : υποκειμενική αιτιολογία]
- **cum** (Claudius) **exterritus esset rumore caedis**
[cum + υποτακτική υπερσυντελικού: αιτιολογία ως αποτέλεσμα μιας εσωτερικής λογικής διεργασίας]

5. et inter vela praetenta foribus se abdidit: Κύρια πρόταση κρίσεως. Συνδέεται παρτακτικά με την κύρια πρόταση «paulo post rumore .. ad solarium proximum» μέσω του συμπλεκτικού συνδέσμου et. Εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό.

Μετάφραση:

- **abdidit**: ρήμα,
- **(Claudius)**: εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος **abdidit**,
- **se^{1*}**: αντικείμενο του ρήματος **abdidit**. Δηλώνει **άμεση** ή ευθεία **αυτοπάθεια** (γιατί αναφέρεται στο εννοούμενο υποκείμενο Claudius του ρήματος **abdidit** της πρότασης στην οποία βρίσκεται),
- **inter vela**: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο (το μεταξύ) στο ρήμα **abdidit**,
- **praetenta^{2*}**: επιθετική μετοχή που αναφέρεται στο vela του εμπρόθετου προσδιορι-

σμού (inter vela). **Λειτουργεί** ως επιθετικός προσδιορισμός στο vela. Δηλώνει το **προτε-
ρόχρονο στο παρελθόν** σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης abdidit [ως μετοχή Παρακειμέ-
νου που εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, το abdidit: Ιστορικός Παρακείμενος].

■ **foribus**: αντικείμενο της μετοχής **praetenta** (σε δοτική λόγω της πρόθεσης prae).

1* Μετατροπή αυτοπάθειας με έμφαση σε αυτοπάθεια χωρίς έμφαση

ΑΣΚΗΣΗ: inter vela praetenta foribus **se abdidit**: Να αποδοθεί η αυτοπάθεια χωρίς
έμφαση / ή/ Να μετατραπεί η ενεργητική σύνταξη σε παθητική.

- inter vela praetenta foribus **abditus est**:

Διαδικασία μετατροπής

Όταν το αντικείμενο (ή το άμεσο αντικείμενο) του ενεργητικού ρήματος είναι η αιτιατική της προσωπικής αντωνυμίας [me, te, se, nos, vos] και δηλώνεται άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια, τότε κατά τη μετατροπή της σύνταξης από ενεργητική σε παθητική: i. **το ενεργητικό ρήμα και η προσωπική αντωνυμία αντικαθίστανται από παθητικό ρήμα** (ιδίου χρόνου και έγκλισης με το ενεργητικό ρήμα) και ii. το υποκείμενο της πρότασης δεν υφίσταται καμία αλλαγή.

Π.χ. Belua ad Andromedam **se movet** . [= Το κήτος κινείται προς την Ανδρομέδα],

Στην παθητική σύνταξη θα γίνει : Belua **movetur** . (κμν. 3)

Και αντίστροφα : όταν εκφράζεται άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια με ρήμα μέσης (παθητικής) φωνής αλλά μέσης διάθεσης, κατά την μετατροπή της παθητικής σύνταξης σε ενεργητική: α) **το παθητικό ρήμα αντικαθίσταται από ενεργητικό ρήμα και την προσωπική αντωνυμία** [me, te, se, nos, vos] **ως αντικείμενό του** και β) το υποκείμενο της πρότασης παραμένει το ίδιο.

Π.χ Germani in fluminibus **lavantur** [=Οι Γερμανοί πλένονται στα ποτάμια], κμν. 15.

Στην ενεργητική σύνταξη θα γίνει: Germani in fluminibus **se lavant**.

2* Ανάλυση της μετοχής σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση

inter vela, **quae praetenta erant foribus** [quae + οριστική υπερσυντελικού]

6. Discurrens miles pedes eius animadvertit: Κύρια πρόταση κρίσεως. Εκφέρεται με οριστική (animadvertit) και δηλώνει το **πραγματικό**.

Μετάφραση:

- **animadvertit**: ρήμα,
- **miles**: υποκείμενο του ρήματος **animadvertit**,
- **pedes**: αντικείμενο του ρήματος **animadvertit**,
- **eius**^{1*}: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική κτητική στο **pedes**. Δηλώνει **κτή-
ση χωρίς αυτοπάθεια** (δηλαδή Claudii)

■ **Discurrens^{2*}**: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο **miles** του ρήματος animadvertit. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα animadvertit. Δηλώνει το σύγχρονο και μάλιστα μια συνεχιζόμενη πράξη στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη του ρήματος της πρότασης (animadvertit), στο παρελθόν (ως μετοχή ενεστώτα που εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, το animadvertit: Ιστορικός Παρακείμενος). Η επιθετική μετοχή που αναφέρεται στο υποκείμενο **miles** του ρήμ. animadvertit. Λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στο miles.

1* Η κτήση χωρίς αυτοπάθεια στο γ' πρόσωπο

Εκφράζεται με την δεικτική-επαναληπτική αντωνυμία **is, ea, id** (= αυτός, -ή, -ό).

Η δεικτική - επαναληπτική αντωνυμία τίθεται πάντα σε γενική ενικού (=eius), όταν ο κτήτορας είναι ένας ή γενική πληθυντικού (eorum / earum), όταν οι κτήτορες είναι πολλοί και λειτουργεί ως ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική κτητική.

ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

pedes eius: Να αντικαταστήσετε το **eius** από τον κατάλληλο τύπο της αντωνυμίας **suus,-a,um**. Ποια διαφορά προκύπτει στη συντακτική λειτουργία και στη σημασία;

• **pedes suos**

Το **suos** λειτουργεί ως ονοματικός ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο **pedes** και επειδή αναφέρεται στο υποκείμενο του ρήματος της πρότασης στην οποία βρίσκεται, δηλώνει κτήσει με άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια.

2* Ανάλυση της μετοχής σε δευτερεύουσα χρονική ή αναφορική πρόταση

A) Ως χρονική μετοχή

- **cum** (miles) **discurreret** [ιστορικός **cum** + υποτακτική παρατατικού]
- **dum** (miles) **discurrit** [**dum** + οριστική ενεστώτα: σύγχρονο, συνεχιζόμενη πράξη]
- **cum** (miles) **discurrebat** [καθαρά χρονικός **cum** + οριστική παρατατικού]

B) Ως επιθετική μετοχή

miles, qui discurrebat [**qui** + οριστική παρατατικού]

7. **eum latentem adgnovit**: Κύρια πρόταση κρίσεως. Εκφέρεται με οριστική (**adgnovit**) και δηλώνει το πραγματικό.

Μετάφραση:

- **adgnovit**: ρήμα,
- **(miles)**: εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος **adgnovit**,
- **eum**: αντικείμενο του ρήματος **adgnovit**,
- **latentem**¹: **κατηγορηματική μετοχή** που εξαρτάται από το ρήμα αισθήσεως **adgnovit** (άμεση αντίληψη). Αναφέρεται στο αντικείμενο **eum** του ρήματος **adgnovit**. **Λειτουργεί** ως κατηγορηματικός προσδιορισμός στο **eum**. Δηλώνει το **σύγχρονο στο παρελθόν** σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης **adgnovit** (ως μετοχή ενεστώτα που εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, **adgnovit**: Ιστορικός Πρκ.).

*****8

1* Η κατηγορηματική μετοχή

Χρησιμοποιείται σπάνια στη λατινική γλώσσα. Βρίσκεται κυρίως σε χρόνο ενεστώτα, είναι **πάντοτε συνημμένη** και δεν αναλύεται σε δευτερεύουσα πρόταση, αλλά **ισοδυναμεί με ειδικό απαρέμφατο**.

Εξαρτάται μόνο από:

- **ρήματα αισθητικά** (audio =ακούω, video=βλέπω, adgnosco = αναγνωρίζω) [20] και
- **ρήματα** με τη σημασία « παριστάνω » ή « παρουσιάζω» (praebere = παρέχω) [36]
- τα παραπάνω ρήματα συντάσσονται με κατηγορηματική μετοχή και με ειδικό απαρέμφατο με την παρακάτω διαφορά:

+ ειδικό απαρέμφατο	έμμ ση αντίληψη
+ κατηγορηματική μετοχή	άμεση αντίληψη

ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

(Miles) **eum latere adgnovit**: Να αντικατασταθεί η κατηγορηματική μετοχή από ισοδύναμη συντακτική δομή /ή / Να αντικατασταθεί η κατηγορηματική μετοχή από ειδικό απαρέμφατο. Υπάρχει νοηματική διαφορά;

ΛΥΣΗ

(Miles) **eum latere adgnovit**.

Το ειδικό απαρέμφατο, δηλώνει έμμεση αντίληψη (μετάφραση: κατάλαβε ότι αυτός κρυβόταν). Ενώ, η κατηγορηματική μετοχή δηλώνει άμεση αντίληψη (μετάφραση: τον αναγνώρισε που κρυβόταν).

8. **extractum imperatorem eum salutavit** : Κύρια πρόταση κρίσεως. Εκφέρεται με οριστική (**salutavit**) και δηλώνει το πραγματικό.

Μετάφραση:

- **salutavit**: ρήμα,
- **(miles)**: εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος **salutavit**,
- **eum** : αντικείμενο του ρήματος **salutavit**,
- **imperatorem**: κατηγορούμενο που αναφέρεται στο αντικείμενο λόγω του ρήματος **salutavit**.

■ **extractum**^{1*}: επιρρηματική χρονική μετοχή, συνημμένη στο αντικείμενο **eum** του ρήματος salutavit. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμ. salutavit. Δηλώνει το **προτερόχρονο στο παρελθόν** σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης (salutavit) (ως μετοχή Παρακειμένου που εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, το salutavit: ιστορικός Πρκ).

**1* Ανάλυση της μετοχής σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση
(προτερόχρονο στο παρελθόν)**

- **cum (is) extractus esset**
[ιστορικός cum + υποτακτική υπερσυντελικού]
- **postquam / ubi / ut / simul (is) extractus est (ή extractus erat)**
[postquam + οριστική παρακειμένου (ή: υπερσυντελικού)]
- **cum (is) extractus erat (ή extractus est)**
[καθαρά χρονικός cum + οριστική υπερσυντελικού (ή παρακειμένου)]

9. Hinc ad commilitones suos eum adduxit: Κύρια πρόταση κρίσεως. Εκφέρεται με οριστική (adduxit) και δηλώνει το **πραγματικό**.

Μετάφραση:

- **adduxit:** ρήμα,
- **(miles):** εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος **adduxit**,
- **eum:** αντικείμενο του ρήματος **adduxit**,
- **Hinc:** επιρρηματικός προσδιορισμός της κίνησης από τόπο στο **adduxit**,
- **ad commilitones:** εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο στο **adduxit**,
- **suos:** ονοματικός ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο commilitones. Δηλώνει **κτήση με άμεση ή ευθεία αυτοπάθεια** (γιατί αναφέρεται στο υποκείμενο miles του ρήματος adduxit της πρότασης στην οποία βρίσκεται,).

10. Ab his in castra delatus est tristis et trepidus: Κύρια πρόταση κρίσεως. Εκφέρεται με οριστική (delatus est) και δηλώνει το **πραγματικό**.

Μετάφραση:

- **delatus est:** ρήμα,
- **(Claudius):** εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος **delatus est**,
- **ab his:** εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει το ποιητικό αίτιο στο ρήμα **delatus est** (το ποιητικό αίτιο εκφέρεται εμπρόθετα, γιατί είναι έμψυχο),
- **in castra:** εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει κίνηση σε τόπο στο

ρήμα **delatus est** (in + αιτιατική: κίνηση και άφιξη).

■ **tristis**^{1*}: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο ρήμα **delatus est** και αναφέρεται στο εννοούμενο υποκείμενο **Claudius**,

■ **trepidus**^{1*}: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο ρήμα **delatus est** και αναφέρεται στο εννοούμενο υποκείμενο **Claudius**. Συνδέεται παρατακτικά μέσω του συμπλεκτικού συνδέσμου **et** με το **tristis**.

1* Επιρρηματικό κατηγορούμενο

Βρίσκεται κοντά σε κάθε ρήμα, κυρίως όμως σ' αυτά που σημαίνουν **κίνηση**.

Είναι συνήθως επίθετο (σπανιότερα ουσιαστικό) και αποδίδεται ή στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο του ρήματος (ή του ρηματικού τύπου) από το οποίο εξαρτάται.

Συμφωνεί τυπικά σε πτώση, γένος κι αριθμό με το υποκείμενο ή το αντικείμενο, στην πραγματικότητα όμως αναφέρεται στο ρήμα.

Ισοδυναμεί με επίρρημα.

Δηλώνει τρόπο, σειρά ή τάξη, χρόνο, αλλά -σπανιότερα- και τόπο ή σκοπό.

11! dum obvia turba quasi moriturum eum miseratur: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το **delatus est**. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο **dum**. Εκφέρεται με **Οριστική**, **επειδή εκφράζει μόνο τον χρόνο***. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με **Οριστική** χρόνου **Ενεστώτα** (αντί του αναμενόμενου παρατατικού) **ανεξάρτητα από τον χρόνο του ρήματος της κύριας πρότασης (λατινισμός του dum)**. Σε σχέση με την κύρια πρόταση δηλώνει το **σύγχρονο** και ειδικότερα **μια συνεχιζόμενη πράξη** (χρονική πρόταση) **στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη της κύριας πρότασης, στο πα-
ρελθόν**, γιατί το ρήμα της κύριας πρότασης βρίσκεται σε χρόνο παρακείμενο (**delatus est**).

* ή γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει καθαρά από χρονική άποψη

Μετάφραση:

- **miseratur**: ρήμα,
- **turba**: υποκείμενο του ρήματος **miseratur**,
- **obvia**: ονοματικός ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο **turba**,
- **eum**: αντικείμενο του ρήματος **miseratur**, **quasi**: επιρρηματικός προσδιορισμός
- **quasi moriturum**^{2*}: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής – υποθετικής αιτιολογίας, γιατί συνοδεύεται από το παραβολικό επίρρημα **quasi**. Είναι **συνημμένη** στο αντικείμενο **eum** του ρήματος **miseratur**. **Λειτουργεί** ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα ψυχικού πάθους **miseratur**. **Δηλώνει** το **υστερόχρονο στο παρελθόν** σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης (**miseratur**) (**ως μετοχή μέλλοντα που εξαρτάται από ιστορι-κό χρόνο**, το **miseratur** εδώ είναι **ενεστώτας που ιδοδυναμεί νοηματικά με παρατατικό λόγω λατινισμού του dum**).

► Η φράση **quasi moriturum** αποτελεί **βραχυλογική έκφραση** που δηλώνει παραβολή· **ισοδυναμεί** με τη **δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική παραβολική πρόταση** «**quasi (Claudius) moriturus esset**».

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

«**quasi (Claudius) moriturus esset**»: **δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική παραβολική πρόταση**. **Λειτουργεί** ως β' όρος σύγκρισης με α' όρο σύγκρισης τη **χρονική πρόταση με ρήμα το miseratur**. **Εισάγεται** με τον υποθετικό παραβολικό σύνδεσμο **quasi**. **Εκφέρεται** με **υποτακτική**, γιατί η σύγκριση αφορά μια **υποθετική πράξη ή κατάσταση**. Συγκεκριμένα εκφέρεται με υποτακτική **χρόνου** παρατατικού της ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας (**moriturus esset**), γιατί **εξαρτάται** από **ιστορικό χρόνο** (**άμεσα** από το **miseratur** -ενεστώτας αντί παρατατικού λόγω λατινισμού του **dum**-, **έμμεσα** από το ρήμα της κύριας πρότασης **delatus est**: ιστορικός παρακείμενος) και **δηλώνει** το **υστερόχρονο στο παρελθόν**. Ισχύει η **ακολουθία των χρόνων**.

1* Οι χρονικές προτάσεις που δηλώνουν το σύγχρονο

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ περιλαμβάνει δύο υποκατηγορίες:

A. Παράλληλη διάρκεια. Οι προτάσεις αυτές:

Εισάγονται με τους χρονικούς συνδέσμους :	Εκφέρονται με	Δηλώνουν
dum, quoad, quamdiu (=όσο)	• Οριστική, γιατί δηλώνουν μόνο τον χρόνο και τίποτα άλλο. • Οριστική ίδιου χρόνου με με τον χρόνο εξάρτησης.	Το Σύγχρονο και ειδικότερα την παράλληλη διάρκεια

π.χ. **Nam mortua est Caecilia, quam Metellus, dum vixit, multum amavit;** [= Πέθανε δηλαδή η Καικιλία, την οποία ο Μέτελλος, **όσο έζησε**, την αγάπησε πολύ:] **[38]**

B. Μια συνεχιζόμενη πράξη (= χρονική πρόταση) **στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει μια άλλη πράξη** (κύρια πρόταση). Οι προτάσεις αυτές:

Εισάγονται μόνο	Εκφέρονται με	Δηλώνουν
-----------------	---------------	----------

με τον χρονικό σύνδεσμο		
dum (=ενώ)	Οριστική, γιατί δηλώνουν μόνο τον χρόνο και τίποτα άλλο [ή γιατί η πράξη μας ενδιαφέρει καθαρά από χρονική άποψη] Χρόνου Ενεστώτα (αντί του αναμενόμενου παρατατικού) ανεξάρτητα από τον χρόνο εξάρτησης (λατινισμός του dum)	Το Σύγχρονο και ειδικότερα τη συνεχιζόμενη πράξη (= χρονική πρόταση), στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει μια άλλη πράξη (=κύρια πρόταση). ! Θα έχουμε σύγχρονο στο παρελθόν, όταν στην πρόταση εξάρτησης υπάρχει παρακείμενος ή ιστορικός ενεστώτας.

2* Ανάλυση της μετοχής σε δευτερεύουσα: α) αιτιολογική ή β) υποθετική – παραβολική πρόταση (υστερόχρονο στο παρελθόν)

α) Επειδή η μετοχή *moriturum* συνοδεύεται από το παραβολικό επίρρημα *quasi* είναι αιτιολογική μετοχή που δηλώνει υποκειμενική –υποθετική αιτιολογία. Άρα αναλύεται ως δευτερεύουσα **αιτιολογική πρόταση** που δηλώνει **υποκειμενική αιτιολογία:**

quod / quia / quoniam (is) moriturus esset

[quod + υποτακτική παρατατικού της ενεργητικής περιφραστικής]

β) Η μετοχή *moriturum* με το παραβολικό επίρρημα *quasi* σχηματίζουν βραχυλογική έκφραση που δηλώνει παραβολή. Συνεπώς θα μπορούσε να αναλυθεί σε δευτερεύουσα **υποθετική παραβολική πρόταση:**

quasi (is) moriturus esset [quasi (σύνδεσμος) + υποτακτική παρατατικού της ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας.

12. Postero die Claudius imperator factus est: Κύρια πρόταση κρίσεως. Εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό.

Μετάφραση:

- **factus est:** ρήμα,
- **Claudius:** υποκείμενο του ρήματος **factus est**,
- **imperator:** κατηγορούμενο που αναφέρεται στο υποκείμενο **Claudius** μέσω του συνδετικού ρήματος **factus est**,
- **die:** απλή τοπική αφαιρετική του χρόνου που δηλώνει το «πότε έγινε κάτι» (χρονικό εντοπισμός στο **factus est** [ο χρόνος εκφέρεται απρόθετα, επειδή αποτελεί φυσική υποδιαίρεση του χρόνου κι επειδή συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό).
- **Postero:** ονοματικός ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο **die**.